

**ПРОФІЛАКТИКА ДИСГРАФІЇ У ДІТЕЙ ІЗ ЗАТРИМКОЮ
МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ**

Котлова Людмила Олександрівна,

к.п.н., доцент

Іскрижицька Анастасія Михайлівна

асистент

Житомирський державний університет імені Івана Франка
м. Житомир, Україна

Анотація. Дисграфія є одним із розповсюджених мовленнєвих порушень. Рання профілактика дисграфії є надзвичайно важливою для забезпечення успішного навчання дітей в майбутньому. У статті розкривається специфіка вивчення ефективних методів профілактики дисграфії у дітей із затримкою мовленнєвого розвитку. Особлива увага приділяється інтерактивним іграм та вправам, які роблять процес навчання цікавим та ефективним. Також розглядаються питання інформування та навчання батьків, адже їхня активна участь є ключовою для успішної профілактики дисграфії.

Ключові слова. Мовленнєва діяльність, дисграфія, порушення письма, діти дошкільного віку, діти шкільного віку, профілактика дисграфії.

Мовленнєва діяльність – це комплексна система, що складається з чотирьох основних видів: аудіювання, говоріння, читання та письма. Читання і письмо, які разом утворюють «писемне мовлення», є рівноправними складовими цієї системи. На сьогоднішній час порушення письма є найбільш частою проблемою шкільного навчання. У дітей часто спостерігаються труднощі в процесі оволодіння писемним мовленням, що характеризуються специфічними помилками, такими як пропуск та перестановка букв і складів, додавання зайвих літер, дзеркальне написання букв, а також заміна акустично близьких слів. За статистичними даними, порушення письма діагностуються у

10%–30% дітей, які мають проблеми з навчанням.

У випадках діагностування дисграфії, порушення писемного мовлення, необхідна корекційна логопедична інтервенція. Важливо зазначити, що деякі ознаки дисграфії можуть бути ідентифіковані вже на етапі прелінгвального розвитку, тобто в дошкільному віці. Враховуючи сенситивність дошкільного періоду для мовленнєвого розвитку, превентивні та корекційні заходи є найбільш ефективними. Тому попередження дисграфії особливе значення набуває серед дітей дошкільного віку.

Таке порушення, як дисграфія є предметом дослідження багатьох науковців. Питаннями ефективних засобів формування навичок грамотного письма досліджували: Г. Барищук, Л. Журавльова, Д. Луцик, А. Малярчук, В. Тарасун, Н. Чередніченко, Т. Шеремет. Профілактику дисграфії вивчали: Г. Блінова, Л. Кондратенко, А. Кравченко, Р. Лалаєва, О. Ласточкіна, Є. Греченко, Т. Пічугіна, Л. Парамонова. Сутність дисграфії, її корекції розглядалися закордонними вченими Amundson S., Bastos J., Beeson P., Berninger V., Cahill S., Cecato A., Chow S., Deuel R., Fournier del Castillo M., Henry M., de Klerk N., Martins M., Maldonado Belmonte M., McCloskey M., Molfese D., Molnar A., Rapp B., Rapcsak S., Richard T., Ruiz-Falcó Rojas M., Tseng M., Weil M. Питання дислексії у контексті терміну «труднощі в навчанні» досліджували Abbott R., Bernard S., Berninger V., Grizzle K., Nielsen K., May M., Simms M., Vedi K.

Мета статті полягає у визначенні профілактики дисграфії у дітей із затримкою мовленнєвого розвитку.

Дисграфія розглядається як «стійка вибіркова нездатність оволодіти навичками письма за правилами графіки, тобто керуючись фонетичним принципом, не дивлячись на достатній рівень інтелектуального та мовленнєвого розвитку відсутність грубих порушень слухового та зорового аналізаторів, а також оптимальні умови навчання» [1, С. 507]. Логопедична наука та практика спирається на таку найбільш поширену класифікацію дисграфії:

- 1) артикуляторно-акустична;
- 2) акустична (фонематична) дисграфія;
- 3) дисграфія, яка пов'язана з порушенням різних форм мовного аналізу і синтезу;
- 4) аграматична (у деяких дослідженнях – граматична);
- 5) оптична.

Аналіз досліджень вчених дозволяє розкрити основні причини виникнення дисграфії: нерозвиненість усного мовлення («порушення зорового аналізу (нерозрізнення букв) та слухомовленнєвого сприймання усного мовлення, порушення рухових уявлень письма» [2, с. 69]).

Логопедична робота при дисграфії складається з двох етапів. На початковому етапі ключовим є адаптація дитини до наявного порушення. Цей етап передбачає інтеграцію корекційної роботи в навчальний процес. Педагог повинен створити оптимальні умови для навчання, щоб порушення не впливало на засвоєння матеріалу. Важливо враховувати індивідуальні особливості дитини, такі як рівень знань, темп діяльності, динаміка втоми, стійкість уваги, обсяг пам'яті та стан психічних процесів. Другий етап спрямований на цілісний розвиток особистості дитини. Цей етап характеризується системним підходом, що передбачає стимуляцію когнітивних процесів, оптимізацію темпу діяльності, регуляцію втоми, а також підвищення рівня самоконтролю та інших важливих якостей.

Насамперед при профілактиці дисграфії важливо підготувати руки до письма. Можемо запропонувати декоративне малювання фарбами та олівцями на обмеженому просторі. Для розвитку дрібних м'язів рук застосовують ігри з дрібними дидактичними матеріалами: паличками, кульками, втулками тощо. Тобто підготовка рук до письма передбачає комплексний розвиток: дрібних м'язів кисті та пальців, координації рухів руки, пальців, очей та передпліччя, зорового сприйняття та контролю рухів, просторового орієнтування, плавності, точності та ритмічності рухів, а також здатності до тривалого безперервного письма. До цікавих напрямів профілактики дисграфії належить педагогіка

М. Монтесорі. Її методика включає два етапи: 1) розвиток м'язового контролю, необхідного для письма, через вправи на штрихування, обведення та замальовування. 2) формування візуально-моторних образів букв шляхом поєднання зорових, м'язово-тактильних та слухових відчуттів. Діти вчаться розпізнавати фігури на слух, порівнювати їх, а також співвідносити предмети з їхніми назвами. Інтерактивні ігри роблять процес навчання цікавим та захопливим. Існує безліч онлайн-платформ, де пропонуються завдання різної складності. Наприклад, онлайн-пазли розвивають дрібну моторику та зорово-моторну координацію; інтерактивні розмальовки дозволяють дітям тренувати точність рухів, використовуючи мишку або сенсорний екран; ігри на складання слів, де складають слова з окремих букв або звуків, розвивають фонематичний аналіз та синтез; на інтерактивних вікторинах дошкільники відповідають на запитання, пов'язані зі звуками та словами.

Експерти з питань освіти вважають корисними інтернет ресурси, що дозволяють батькам та логопедам проводити як профілактику, так і корекцію дисграфії. Так, наприклад, сайт «Dysgraphia Life» надає інформацію, освіту та послуги людям із вадами навчання та письмом; некомерційна організація «Understood» надає батькам достовірну інформацію про відмінності у навчанні, включно з дисграфією; «Міжнародна організація дислексії» є некомерційною організацією, яка допомагає людям, які борються з дислексією, дисграфією [3].

Також важливу роль відіграють батьки, адже вони з дитиною проводять значну частину часу і можуть забезпечити необхідну підтримку. Тому педагогу важливо співпрацювати з батьками – це проводити збори, консультації, створювати корисні брошури, супервізії для батьків, моделювати педагогічні ситуації тощо.

Отже, профілактика дисграфії у дошкільників спрямована на корекцію мовленнєвих недоліків та формування навичок писемного мовлення. Основні напрями включають розвиток фонематичного слуху, навичок аналізу та синтезу звуків, навчання грамоти, розвиток мовлення, моторики та просторового сприйняття, а також навчання батьків.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Шеремет М. К. та ін. Логопедія: підручник. Київ : Видавничий Дім «Слово». 2014. 672 с.
2. Кравченко А., Цигвінцева Є. Профілактика дисграфії в дітей дошкільного віку засобами Монтесорі-педагогіки. Сучасні проблеми педіатрії та реабілітації С. 68-70. URL: https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/4230/1/iloverpdf_com-68-70.pdf (дата звертання 05.03.2025).
3. Dysgraphia Life. URL: <https://www.dysgraphia.life/resources> (дата звертання 06.03.2025).
4. Чередніченко Н. В., Клименко І. В, Тенцер Л. В. Порушення письма у молодших школярів: діагностика та корекція: навч.-метод. посіб. Київ : ДІА, 2016. 248 с.
5. Тарасун В. В. Писемне мовлення: запобігання і корекція порушень. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. 150 с.